

Een verzorgde lunch op de basisschool: wat kost dat en wat mag dat volgens ouders kosten?

S. C. Dijkstra · Frédérique C. Rongen · Ellen van Kleef · Jaap C. Seidell · Monique H. Vingerhoeds

© Bohn Stafleu van Loghum is een imprint van Springer Media B.V., onderdeel van Springer Nature 2018

Kinderen in de basisschoolleefstijd eten te weinig groente, fruit en volkorenproducten. Melk en yoghurt worden steeds vaker vervangen door alternatieven met veel suiker [1]. Dit zien we ook terug in de lunchtrommels op basisscholen: er zijn grote verschillen in de samenstelling en kwaliteit van broodtrommels tussen kinderen op school en tussen scholen onderling [2–4]. De invoering van het continurooster op steeds meer basisscholen maakt de introductie van een verzorgde schoollunch mogelijk. Er zijn echter nog veel vragen over een verzorgde schoollunch in Nederland. Een daarvan is: wat is de voorkeur van ouders? En daaraan gekoppeld de vragen: wat kost dat en wat zijn ouders bereid ervoor te betalen? Dit artikel geeft een beeld van de voorkeuren van ouders met betrekking tot een verzorgde schoollunch en de kosten ervan, en van de betalingsbereidheid van ouders.

Eten op school

In het onderzoek 'Eten op school' doen Wageningen University & Research en de Vrije Universiteit Amsterdam met verschillende partners onderzoek naar een verzorgde schoollunch op Nederlandse basisscholen (www.etenopschool.org). Via gesprekken gevoerd met

S. C. Dijkstra (✉) · F. C. Rongen · J. C. Seidell
 Faculteit der Bètawetenschappen, Afdeling
 Gezondheidswetenschappen, Amsterdam Public Health
 Research Institute, Vrije Universiteit Amsterdam,
 Amsterdam, Nederland
coosje.dijkstra@vu.nl

E. van Kleef
 Marketing and Consumer Behaviour Group, Wageningen
 University, Wageningen, Nederland

M. H. Vingerhoeds
 Wageningen Food & Biobased Research, Consumer Science
 and Health, Wageningen, Nederland

en vragenlijsten afgenomen bij kinderen, ouders en schoolpersoneel is onderzocht of er draagvlak is voor een verzorgde schoollunch en hoe deze lunch er dan uit moet zien. Ook is onderzocht wat zo'n lunch kost en hoe die betaald zou moeten worden. Op basis van deze resultaten wordt momenteel een gezonde schoollunch ontwikkeld. Komend schooljaar wordt via een effectonderzoek onderzocht of deze schoollunch bijdraagt aan een gezonder voedingspatroon en betere leerprestaties van kinderen op de basisschool. Gedurende het hele onderzoek vindt een procesevaluatie plaats om inzicht te verkrijgen in de succes- en faalfactoren van de ontwikkeling en implementatie van de gezonde schoollunch. De resultaten van het eerste deel van het onderzoek worden momenteel geanalyseerd en gerapporteerd.

Draagvlak voor een verzorgde schoollunch

Uit gesprekken met ouders op scholen in Ede en Amsterdam blijkt dat ouders neutraal tot positief staan tegenover een verzorgde schoollunch. Als voordeel noemen zij vooral het educatieve aspect. Kinderen eten samen, leren tafelmanieren en proeven nieuwe producten. Ook vinden ouders het prettig dat elk kind ongeveer hetzelfde krijgt. Wel geven ouders duidelijk aan dat een verzorgde schoollunch iets extra's moet bieden naast hetgeen ouders nu al meegeven. Ook vinden ouders het belangrijk dat kinderen een keuze hebben. Daarnaast vragen ouders zich bezorgd af of er rekening wordt gehouden met producten die kinderen niet lusten, allergieën en dieetwensen.

Voorkeuren van ouders voor lunchconcepten

Op basis van de gesprekken met kinderen, ouders en scholen zijn zes verschillende lunchconcepten samengesteld. Die zijn vervolgens in een online vragen-

Tabel 1 Karakteristieken van de ouders die de online vragenlijst ingevuld hebben ($n = 1.952$)

	N (%)
Vrouw	1.538 (78,8)
Opleidingsniveau	
– Laag	109 (6,0)
– Midden	521 (28,8)
– Hoog	1.147 (63,4)
– Anders, wil ik niet zeggen	31 (1,7)
Mate waarin ouders kunnen rondkomen met hun inkomen	
– We kunnen moeilijk tot zeer moeilijk rondkomen met het huidige inkomen	127 (7,0)
– We redden het met het huidige inkomen	547 (30,3)
– We leven comfortabel met het huidige inkomen	1.065 (58,4)
– Weet ik niet, wil ik niet zeggen	69 (3,8)

Tabel 2 Aantal ouders dat neutraal tot zeer positief is over een dagelijkse introductie van de lunchconcepten en het aantal ouders in deze groep dat bereid is te betalen, inclusief het bedrag dat zij per kind per dag bereid zijn te betalen (n totaal = 1.952)

	N (%) neutraal tot zeer positief over lunchconcept	N (%) wel betalen	Mediaan + interkwartielafstand in €
Kant-en-klare lunch	1.367 (72,4)	954 (69,8)	1,50 (1,00–2,02)
Zelfsmeerlunch	1.659 (78,9)	1.353 (81,6)	1,50 (1,00–2,00)
Zelfsmeerlunch met soep of salade	1.439 (76,1)	1.096 (76,2)	1,52 (1,02–2,06)
Warm eten op borden geserveerd	990 (52,5)	704 (71,1)	2,01 (1,50–2,89)
Warm eten zelf opscheppen	949 (50,0)	657 (69,3)	2,00 (1,50–2,70)

n aantal, % percentage, € euro's

lijst aan de ouders voorgelegd, waarbij de concepten in detail beschreven en met foto's geïllustreerd werden:

- gericht schoolbeleid om ervoor te zorgen dat er een gezonde lunch wordt meegegeven van thuis;
- kant-en-klare lunch in een broodtrommel, verstrekt door school;
- zelfsmeerlunch, verstrekt door school;
- zelfsmeerlunch met soep of salade, verstrekt door school;
- warm eten op borden geserveerd, verstrekt door school;
- warm eten dat kinderen zelf opscheppen, verstrekt door school.

In totaal hebben 1.952 ouders de vragenlijst ingevuld (tab. 1). Op de vraag welk lunchconcept ouders het beste zouden vinden voor hun kind geven ouders aan het meest positief te zijn over de introductie van een zelfsmeerlunch (32,6%), een schoolbeleid (31,8%) of de zelfsmeerlunch met soep of salade (12,6%). Ouders staan minder positief tegenover de introductie van een kant-en-klare lunch (9,5%), een warme lunch die de kinderen zelf opscheppen (6,3%) of een warme lunch die op borden is geserveerd (6,3%).

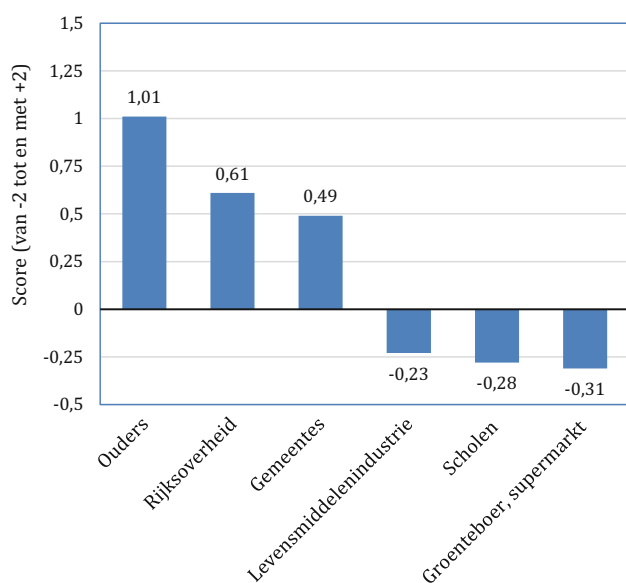
Wat denken ouders nu kwijt te zijn, wat willen ze betalen en wie moeten er volgens hen meebetalen?

Via de vragenlijst vroegen we ouders wat ze nu denken kwijt te zijn aan de lunch van hun kind op doorde-

weekse dagen (per kind per dag). De meeste ouders denken nu per dag tussen de €1,00 tot €2,00 kwijt te zijn aan de lunch voor hun kind (mediaan €1,50). Dit bedrag komt overeen met de €1,52 die het Ni-bud heeft berekend voor de tweede broodmaaltijd (de lunch) per kind per dag voor kinderen tussen de negen tot dertien jaar [5]. Dit bedrag is gebaseerd op een tweepersoonshuishouden (één ouder en één kind) en wordt lager bij meerpersoonshuishoudens.

Ook is aan ouders gevraagd ieder lunchconcept apart te beoordelen op een vijfpuntsschaal (zeer negatief tot zeer positief). Aan ouders die een lunchconcept neutraal of (zeer) positief beoordeelden is gevraagd of ze zouden willen betalen voor dat lunchconcept, en zo ja, hoeveel per kind per dag (tab. 2). De meeste ouders geven aan dat ze voor de zelfsmeerlunch, de zelfsmeerlunch met soep of sla of het kant-en-klare lunchpakket tussen de €1,00 en €2,00 per kind per dag zouden willen betalen. Voor warm eten op borden of zelf opscheppen willen de meeste ouders tussen de €1,50 en €2,89 per kind per dag betalen.

Op de vraag aan ouders wie er zouden moeten meebetalen aan de verzorgde schoollunch geven ouders aan dat zij dit zelf of de landelijke en lokale overheid moeten zijn (fig. 1). Ouders vinden niet dat supermarkten/groenteboeren, de levensmiddelenindustrie of scholen moeten meebetalen aan de verzorgde schoollunch.

Figuur 1 Gemiddelde score op de vraag wie er volgens ouders zouden moeten meebetalen aan een verzorgde schoollunch. Score loopt van -2 (helemaal mee oneens) tot en met +2 (helemaal mee eens) ($n = 1.829$)

Kosten voor een zelfsmeerlunch op school

Het organiseren van een schoollunch kost ook de school tijd en geld. Er is een schoolcoördinator nodig als aanspreekpunt voor ouders en leveranciers. Scholen moeten ook over voldoende opslag- en koelcapaciteit beschikken. En zijn er kosten voor de producten en de levering. Tab. 3 geeft een overzicht van de dagelijkse kosten voor een zelfsmeerlunch per lunch per kind, exclusief opslag en personeel.

We hebben voor de zelfsmeerlunch gekozen omdat dit lunchconcept favoriet was bij ouders. Inclusief levering zijn de dagelijkse kosten voor de zelfsmeerlunch geschat op €1,44 per lunch per kind. Om variatie in de zelfsmeerlunch aan te brengen kan er vier keer per week iets extra's aan toegevoegd worden, zoals een eitje, wrap, soep, salade of fruit. Hierdoor stij-

gen de kosten van €1,44 naar €2,45 per lunch per kind.

Haalbaarheid

Het verschil tussen wat de meeste ouders aangeven te willen betalen voor een zelfsmeerlunch (tussen de €1,00 en €2,00) en de geschatte kosten (€1,44 tot €2,45) is niet groot. Hierbij zijn een paar kanttekeningen te plaatsen:

1. Er is in de praktijk mogelijk een verschil tussen wat ouders aangeven te willen bijdragen en daadwerkelijk willen bijdragen.
2. Bij deze kosteninschatting zijn kosten voor personeel en eenmalige investeringen in opslagcapaciteit, borden, bekertjes en bestek buiten beschouwing gelaten.
3. De berekende kosten zijn mogelijk een overschatting. Door efficiënt en groter in te kopen kunnen de kosten lager uitvallen.
4. De onderzoekspopulatie bestond voornamelijk uit een groep mensen met een gemiddelde tot hoge sociaaleconomische positie. Het is mogelijk dat ouders met een lagere sociaaleconomische positie minder willen betalen, al vonden wij in ons onderzoek geen verschillen in betalingsbereidheid tussen ouders met een hoge en lage sociaaleconomische positie.

De werkelijke kosten en de betalingsbereidheid van ouders worden onderzocht in het onderzoek dat schooljaar 2018–2019 start. Hierbij vragen we een vrijwillige ouderbijdrage voor de lunch. De hoogte van de bijdrage mogen ouders zelf bepalen.

Conclusie

Er lijkt onder ouders draagvlak te zijn voor het introduceren van een zelfsmeerlunch op de basisschool. De financiële haalbaarheid wordt komend schooljaar meegenomen in het onderzoek. Gezien de verschillen in kosten voor een gevarieerde zelfsmeerlunch en de

Tabel 3 Berekende kosten voor de producten en levering van de verzorgde schoollunch (zelfsmeerlunch) per kind per dag op basis van vijf dagen lunch per week

Component	Prijs/eenheid	Aantal per kind/dag	Prijs per kind/dag
Brood	€2/brood	2,5 snee	€0,23
Kaas – plakken 30+	€12/kg	0,8 portie (17 g)	€0,20
Vleeswaren	€15/kg	0,8 portie (17 g)	€0,25
Overig beleg (zoet/hartig)	€8/kg	0,8 portie (17 g)	€0,13
Margarine	€0,04/portie	2,5 porties (25 g)	€0,10
Groente/rauwkost	€6/kg	50 g	€0,30
Melk/karnemelk	€1,10/l	150 ml ^a	€0,10
Totale kosten			€1,31
Kosten inclusief onvoorzien en levering			€1,44
Lunch met vier keer per week iets extra's, inclusief onvoorzien en levering ^b			€2,45

^a Aannamen: 60% van de kinderen kiest voor zuivel, andere kinderen drinken water

^b Extra's zoals soep, wrap, salade, fruit, yoghurt, ei (berekend op vijf dagen per week lunch)

betalingsbereidheid van ouders, is het te verwachten dat naast een ouderbijdrage bij grootschalige implementatie extra financiering nodig is. Ouders geven hierbij aan vooral een rol te zien voor de lokale en landelijke overheid. De komende twee jaar zullen wij ook met verschillende partijen verkennen wat de uitrolmodellen zijn bij grootschalige implementatie van een gezonde schoollunch in Nederland en wat hierbij de mogelijkheden voor financiering zijn.

Literatuur

1. Rossum CTM van, Buurma-Rethans EJM, Vennemann FBC, et al. The diet of the Dutch: results of the first two years of the Dutch National Food Consumption Survey 2012–2016. RIVM Report 2016–0082.. Bilthoven: RIVM; 2016.
2. Tugault-Lafleur CN, Black JL, Barr SI. Lunch-time food source is associated with school hour and school day diet quality among Canadian children. *J Hum Nutr Diet.* 2018;31(1):96–107.
3. Farris AR, Misyak S, Duffey KJ, et al. A comparison of fruits, vegetables, sugar-sweetened beverages, and desserts in the packed lunches of elementary school children. *Child Obes.* 2015;11(3):275–80.
4. Rongen FC, Kleef E van, Sanjaya S, et al. 'What's for lunch?' The content of lunches consumed at home and at school by Dutch primary school children. In voorbereiding.
5. Nibud. Wat geeft u uit aan voeding? Utrecht: NIBUD, 2018. www.nibud.nl/consumet/wat-geeft-u-uit-aan-voeding. Geraadpleegd op 15 juni 2018.